

In zilele Decadei

Decada dramaturgiei originale a adus în sălile bucureștene atita risipă de decoruri și lumini, atitea replici, fantezie regizorală, roluri noi, premiere și, deopotrivă, atitea articole în ziarle Capitalei, cronici elogioase sau rezervate, aprecieri uimite și declarații oficiale, încit a schița citeva impresii asupra acestui eveniment teatral e un lucru din capul locului primejduit de viciul banalității.

Undeva în confesiunile sale, Sainte-Beuve spunea : „Apelînd la scrutinul tuturor opiniilor, criticul își va doîndi rezultatul cel mai complet și mai drept.”

Cuvintele criticului francez sînt cu atit mai valabile, cu cit, „alegerile“ fiind terminate, opiniile discutate și tipărite, iar concluziile trase, nouă nu ne mai rămîne decit să așternem pe hirtie citeva reflecții și evocări ale „Decadei de 11 zile“, acest eveniment unic prin caracterul său în istoria teatrului nostru.

Priveștiștea atitor teatre, cu sau fără tradiție, venite din toate punctele cardinale ale țării, aducînd mesaje de artă autentică, vibrație și dăruire, indiferent de textul generos sau zgîrcit al pieselor, nu se poate să nu fi emoționat și captivat totodată pină și pe cel mai sceptic om de teatru. Fără a fi pompoși sau retorici, unii dir: acești sceptici (după încheiere) afirmau cu toată tăria și certitudinea că Decada a marcat o etapă deosebită în viața teatrală, a constituit o surpriză și o garanție a forțelor teatrului nostru contemporan. Evident, în afara laturii emoționante, a aspectului sărbătoreșc și generator de optimism, caracteristice acestui festival teatral — analizat cu luciditate și spirit critic, raportat la cerințele tot mai mari față de o artă realist-socialistă — Decada a reflectat nivelul general al teatrului nostru cu succesele și frinele sale, cu punctele sale de virf și scăderile sale, ca și nivelul dramaturgiei originale, cu căutările și împlinirile sale, cu eroii autentici și schematici, cu conflictele veridice și artificioase, totul într-un variat mozaic de culori, simțiri și mișcări de scenă și într-un răstimp amețitor de scurt.

O problemă de algebră

Puțini dintre acei care în zilele Decadei au văzut spectacolele, fie ale unui și aceluiși teatru, într-o sală sau alta, fie ale citorva teatre, toate anunțate de bătaia gongului la aceeași oră fixată ; puțini dintre aceia care se obișnuiseră să vadă grupuri de actori invadînd toate bulevardele Bucureștiului și puțini dintre aceia care nici nu bănuiesc marea mulțime nevăzută de mașiniști și tehnicieni, sufleri și regizori de culise, cunosc munca organizatorică, problemele și soluțiile cărora a trebuit să le facă față comisia de organizare a Decadei.

Numai prezentarea unui număr de 82 de spectacole în fața publicului și de

alte 23 în fața juriului — și aceasta, în răstimp de numai 11 zile — a constituit o adevărată problemă de algebră. Probleme a iscat și adaptarea fiecărui spectacol la scenele respective (fie spus cu acest prilej, s-a dovedit încă o dată cit de necorespunzătoare sînt unele scene din Capitală); în această privință cel mai greu a tras chestiunea decorurilor. În aceeași ordine de idei e interesant de știut că în zilele Decadei, caravane de vagoane de cale ferată și autocamioane au transportat decorurile la București, pe drumuri de sute de kilometri. Iar în nopțile Decadei, după ce cortinele se lăsau peste deznodăminte, iar rotațiile trăgeau cronicile dramatice, pe străzi alergau camioanele care duceau și înapoiu decorurile de la uriașul depozit special amenajat în Parcul Libertății. Regretăm că în problemele decorurilor putem vorbi mai mult și mai lesne despre aspectul tehnic, de adaptabilitatea sau inadaptabilitatea lor la scenă (cazul *Împărățiței lui Machidon* — Turda și cazul spectacolului *Horia* — Iași), de caracterul spectaculos al transporturilor și mai puțin despre valoarea lor scenografică, despre calitățile lor artistice. Citez, firește, unele excepții: decorurile la *Horia* care au contribuit mult la reliefaarea textului și plasticizarea acțiunii; de asemenea, decorurile la piesa *Într-un ceas bun* (Teatrul de Stat — Galați) semnate de Al. Brătășanu, ca și rezolvarea scenografică interesantă a actului I din *Avansarea șefului* (Teatrul de Stat Valea Jiului — Petroșani). Dar ca totdeauna excepțiile nu confirmă decît o regulă. În cazul nostru, regula e cumințenia, lipsa de îndrăzneală și fantezie din partea majorității pictorilor scenografi. (Recunosc, „descoperirea“ nu e inedită.) Așadar, în nopțile Decadei, ca părți componente ale ei, pe străzile Bucureștiului, se puteau întîlni (la ore tîrzii) camioane pline de practicabile cu panouri pictate înfățișînd Munții Apuseni ori casele lui Machidon Olteanu; unele transportau și membri ai comisiei de organizare în turele de control — (aceștia „scuturau“ Decada în timpul nopții, ca să poată apărea „dichisită“ în timpul zilei) și... grupuri, grupuri de actori.

Nu și-au pierdut condiția de elevi

Ce se poate spune despre tinerii actori veniți în Decadă? Desigur, fiecare are biografia sa, visurile și problemele sale; a le schița aici înseamnă a comite un act mult mai schematic decît multe roluri de eroi pozitivi interpretate de ei înșiși. Orgoliile și frămîntările unor tineri actori le-am putut cunoaște în Decadă cu ajutorul *Preludiului* Anei Novac — pe care tînărul colectiv al Teatrului de Stat din Galați l-a interpretat cu deosebită dăruire și avînt. Trăindu-și scenic întrebările și răspunsurile, tineri actori ca Matei Alexandru, Dana Comnea, Vera Varzopov, Leonard Calea au făcut din *Preludiu* (nu trebuie uitată contribuția regizorului Crin Teodorescu) surpriza Decadei. Surpriza a fost nu numai pentru mezini, ci și pentru foștii lor dascăli. Radu Beligan — care a condus anul trecut clasa proaspeților absolvenți — ne-a vorbit de pildă într-un scurt interviu despre foștii săi ucenici: „Mi-am revăzut foștii elevi și actualii colegi de scenă în spectacolele: *Într-un ceas bun*, *Preludiu* și *Liceenii*. Cred că azi, nici unul din ei nu regretă că a plecat în provincie. În București, într-un an de zile, n-ar fi avut atîtea posibilități de afirmare cum au avut în aceste puține zile“. Cuvintele lui Radu Beligan ne-au amintit de tabloul exilului în provincie, care întuneca altă dată întreaga existență a unui tînăr actor. «Promoția de anul trecut a Institutului — ne-a mai spus interlocutorul nostru — a fost sfătuită să plece împreună, să ducă mai departe colectivul încheșat care s-a format pe băncile școlii. Evident, ei au plecat cu inima strînsă, socotindu-se fiecare un reprezentant al „generației de sacrificiu“.» Și astfel s-au născut Teatrul de Stat — Galați și secția romînă a Teatrului de Stat — Oradea...

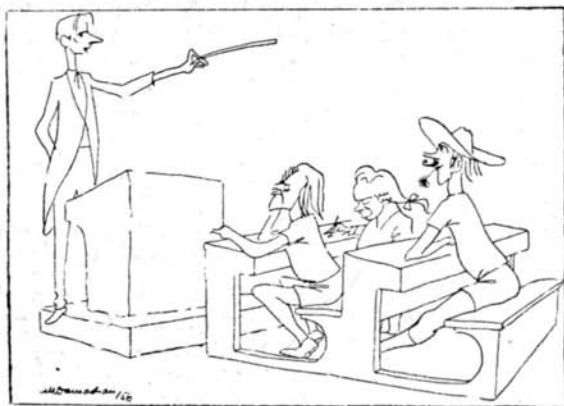
„...Iar astăzi, ceea ce izbește în primul rînd în jocul lor este sentimentul „echipei“, al colectivului unit prin aceleași experiențe și aspirații.“ Cu emoție, fostul „dascăl“ al promoției (ne e totuși greu să ni-l imaginăm pe Radu Beligan în alt rol de dascăl decît cel al prof. Miroiu sau Andronic) ne-a povestit despre „mica ședință de producție“, care a avut loc în culise, după spectacolul prezentat în fața juriului.

Atunci, actorii s-au preschimbât iar în elevi și pentru câteva clipe a reinviat fosta clasă de Institut. «E bine că ei continuă să păstreze „condiția de elevi”», — declara cu satisfacție Radu Beligan, mărturisind că el însuși nu se va dezobișnui niciodată de sentimentul că e un veșnic ucenic, un etern elev la școala vieții și a scenei.

Exprimându-și cu un suris deschis bucuria pentru rezultatele Decadei, care au confirmat succesul școlii noi, al metodelor științifice de învățămînt — el ne-a mai împărtășit și unele temeri ale sale privitoare la dezvoltarea tinerei generații. În primul rînd, se pune problema unui repertoriu adecvat, care să nu le forțeze brusc evoluția, să nu-i determine la salturi periculoase în munca lor de cucerire a măiestriei artistice. Ministerul Culturii trebuie să acorde acum un deosebit sprijin acestor tinere teatre. „Mă refer la lipsa de pictori scenografi competenți, lucru care stînjenește pe actori în munca lor, pe urmă, la asigurarea condițiilor materiale celor mai bune și la o sumă de alte probleme.”

La despărțire, Radu Beligan ne-a condus spre clasa sa din anul I, care se pregătea pentru examene. Deschizînd încet ușa, am asistat la următoarea scenă: studenții, în aparentă dezordine, dar cu o logică precisă în fiecare mișcare, se grimau, aranjau lucrurile, finisau decorurile, totul cu un amestec de bucurie și îngrijorare. Altă viitoare promoție.

Credem că nici aceștia nu-și vor pierde niciodată „condiția de elevi” și în decadele următoare ne vor dărui aceleași surprize ca și colegii lor mai vîrstnici.

Atunci... a reinviat fosta clasă de Institut...

Trei examene de stat

În această Decadă, alături de tinerii actori, în generația nouă care a pătruns în teatru s-au remarcat și cițiva tineri regizori. Munca unora a fost răsplătită prin distincțiile juriului, a altora a fost amintită și menționată în presă, fapt cert e că prezența acestor tineri regizori a constituit o altă surpriză a Decadei.

Pe Mihai Dimiu, Valeriu Moisescu și Radu Penciucescu i-am întilnit în sălile Institutului a două zi după încheierea Decadei. Aici, în această ambianță care le-a fost familiară atîția ani, cei trei regizori — deja reuțați! — s-au transformat imperceptibil în studenți, proaspăt „lansați”, ai examenului de stat.

Dacă pentru absolvenții altor institute, examenul de diplomă constituie o dizertație lungă, savantă și copios documentată — cele trei piese prezentate ca examen de stat, respectiv *Ultima oră*, *Într-un ceas bun* și *Liceenii*, au fost mai mult decît o dizertație. O pledoarie entuziastă, pasionată, desigur cu stingăciile inerente inceputului, o dizertație viu colorată, invitînd la îndrăzneală în artă, împotriva șablonului și conformismului. Despre spectacolul lui Mihai Dimiu s-a vorbit pe larg în presă. Ceea ce vrem să subliniem noi este doar tendința tinărului regizor de a cerceta drumuri neabătătorite, de a proiecta o lumină nouă asupra piesei; lucrul acesta apare cu deosebire în actul I. Același lucru se vedește și în *Liceenii*, spectacol pe care regizorul Radu Penciucescu l-a conceput într-o manieră deosebită de spectacolul Teatrului Național din București. Timbrul nou, nealterat de rutină, a răsunat și în piesa *Într-un ceas bun* (regia Val. Moisescu), manifestîndu-se îndeosebi în viziunea scenografică a actului II (camera fraților Averin) și în concepția finalului în care comicul se împletește suav cu un lirism reținut.

Comisia care a examinat aceste lucrări n-a fost de astă dată constituită numai din juriul Decadei sau profesorii Institutului ci și din publicul Capitalei, recunoscător față de aceste sincere manifestări de artă. El a promovat prin aplauze pe cei trei candidați.

Cea mai tânără autoare

Firește, judecînd nu după vîrstă (în artă, vîrsta nu poate constitui un criteriu de valoare) ci după apariția la lumina reflectoarelor, piesa Mariei Földes, *Zile obișnuite*, este cea mai tânără lucrare a dramaturgiei originale, prezentată în cadrul Decadei.

Lăudată și criticată — ca orice piesă — *Zile obișnuite* a primit botezul focului literar, atestîndu-și astfel viabilitatea.

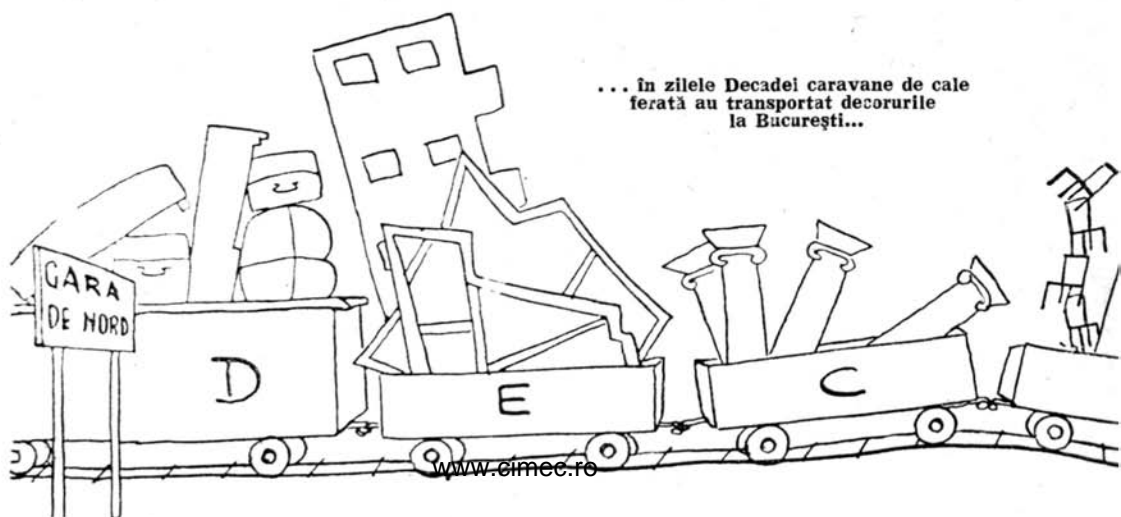
În seara prezentării spectacolului în sala C.C.S., în fața juriului, nu mai puțin emoționată decît actorii era autoarea.

Ea ne-a mărturisit strînsa conlucrare cu Teatrul de Stat din Baia Mare, care a stat la baza muncii sale de creație. Talentatul regizor Harag György, care a pus piesa în scenă, împreună cu întreg colectivul au fost de un neprecupețit ajutor dramaturgului începător. Scrisă pentru actorii acestui teatru, din colectivul cărora Maria Földes a făcut cîndva parte, piesa *Zile obișnuite* — în ciuda asemănarilor de mediu și atmosferă cu alte lucrări ale dramaturgiei noastre — a adus în cadrul Decadei tonalitatea proprie a unor eroi autentici cu frămîntări adevărate, realitatea unei lumi a familiei burgheze, care se destramă. Înainte de a încredința hirtiei cele câteva cuvînte pe care ni le-a spus autoarea, vrem să mai adăugăm o reflecție pe marginea *Zilelor obișnuite*. Ca orice lucru valoros, care dobindește forță generalizatoare, piesa Mariei Földes a scos încă o dată în relief — ca în procedeul chimic cu hirtia de turnesol — punctele ciștigat ale dramaturgiei noastre, ca și verigile sale slabe. Bineînțeles ne referim la eroii pozitivi, care și în piesa Mariei Földes sînt mai sărăciți sufletește, mai liniari decît cei cărora li se opun.

Deși în această Decadă s-au perindat pe scenă nenumărați eroi de toate vîrstele din diferite medii și de diferite facturi psihice — pe care unii actori i-au îmbogățit substanțial (e suficient să amintim doar creația Eugeniei Eftimie-Petrescu în rolul Mariei Pricopie din *Atențiune, copii!*), dovedind și celor mai sceptici marele succes al unui festival de piese originale — nu ne putem declara mulțumiți. Mai lipsesc glasuri pe scenă, glasurile contemporanilor noștri cu timbrul lor autentic și pur în frumusețea sa.

Piesa pe care Maria Földes ne-a declarat că o va scrie acum, e poate o promisiune în acest sens.

Discretă, autoarea nu ne-a spus mai mult despre șantierul său literar. În

schimb, ne-a vorbit despre... Decadă, despre tinerețea care s-a manifestat cu acest prilej — neținind seama de virste, topind într-un singur șuvoi impetuos generațiile teatrului românesc; despre suflul nou care a pătruns în arta teatrală, manifestându-se în provincia care odinioară nu era decit un cimitir al năzuințelor artistice. Ilustrându-și afirmațiile cu numele unor tineri autori, regizori sau actori, ca Ana Novac, Octavian Sava și Virgil Stoenescu, Crin Teodorescu, Harag György, Cristina Tacoi, Ion Vilcu și nenumărați alții, Maria Földes ne-a mărturisit, roșind, bucuria de a fi ajuns în Decadă și *Zilele obișnuite*. Sperăm că la viitoarea competiție a teatrelor noastre, tinăra autoare va avea bucuria să-și vadă și piesa la care lucrează acum. Și cine poate ști cine va fi atunci cel mai tinăr autor?

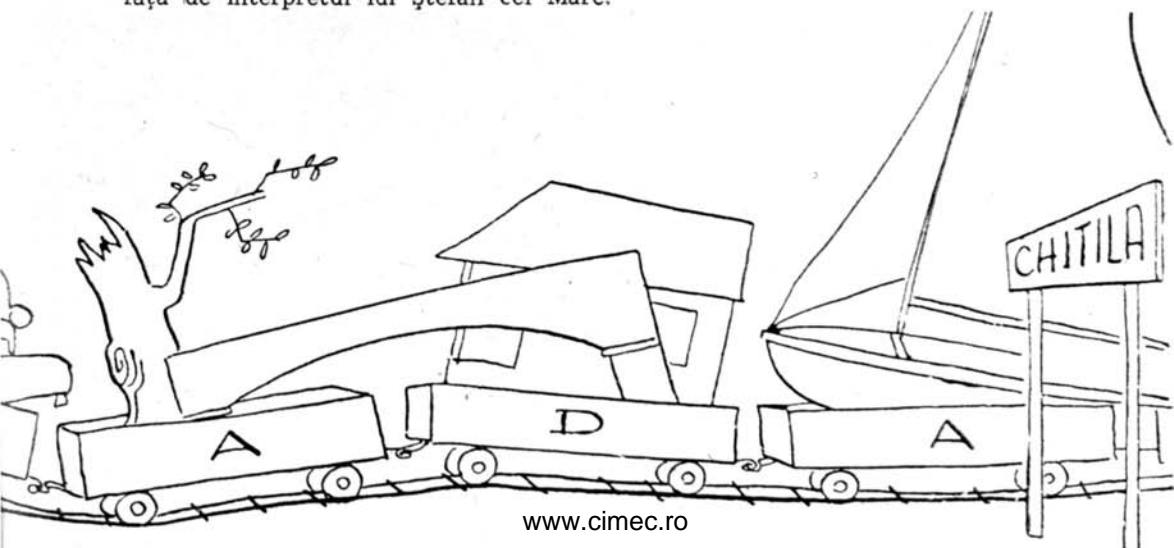
In culisele unui spectacol

Un spectacol așteptat cu nerăbdare a fost *Horia*. Așteptarea n-a fost zadarnică și nici nerăbdarea nejustificată. Spectacolul *Horia*, cu circumstanțele unei munci duse într-un scurt interval de timp, a fost — ca și piesa — bogat, dens, cu momente de intensă emoție și poate cu puțin prea multă emfază. Dar cum nu intenționăm să facem o cronică dramatică și nici o analiză a piesei, obiectivul nostru reportericesc a vizat culisele.

În culise n-am știut ce să privim mai întâi: decorurile, interpreții principali sau numeroasa figurație.

Fapt este că indiferent dacă întreg colectivul teatrului a intrat sau nu în figurație la *Horia*, la Iași a rămas, din tot teatrul, doar portarul. În rest, tot colectivul a venit la București, nădăjduind adinc laurii victoriei. În timpul pauzelor de la un tablou la altul (și au fost destule) — cind decorurile uriașe infățișind Munții Apuseni se schimbau cu saloanele lui Iosif al II-lea, am putut rupe citeva vorbe cu unii interpreți: Miluță Gheorghiu, artist emerit al R.P.R., laureat al Premiului de stat — însuși contele Jankovitz, punindu-și peruca albă, pudrată — ne-a mărturisit că apreciază foarte mult teatrul lui Mihail Davidoglu și, mai mult, că a jucat în toate piesele sale începind cu *Omul din Ceatal*. Spusele sale au fost întărite de Margareta Eaciu, artistă emerită a R.P.R., care a realizat în figura Mariei Paven tipul unei aprige și duioase, răzbunătoare și totodată gingașe femei din țara moților. Intrind în cabină, după ce pe scenă fusese omorît, Șpanul Intze — Ștefan Dăncinescu — ne mărturisește că i-a venit greu să joace după ce în dimineața acelei zile văzuse pe G. Calboreanu în *Apus de soare* — spectacolul prezentat pentru participanții la Decadă.

„Să faci un meseriaș să plingă e mai greu, căci oricum, el pricepe tainele meșteșugului!” — a conchis actorul ieșan, recunoscindu-și sincer emoția și admirația față de interpretul lui Ștefan cel Mare.

Un tânăr actor ieșan, sigur pe el, avântat pe scenă în rolul lui Ionuț, fiul lui Horia — este Virgil Costin. În culise, însă, actorul e timid și nervos. Proaspăt absolvent al Institutului, Virgil Costin a visat de mult acest rol și nenumărate nopți și le-a petrecut aplecat deasupra textului. Știind că juriul — deci și foștii săi profesori se află în sală — traciul său era neînchis. Dar numai în culise! Pe scenă, Ionuț s-a arătat viteaz și neînfricat, aidoma fiului lui Horia.

Din păcate, vizita noastră în spatele decorului a fost scurtă. Mișcarea precipitată, vămășeala scenică din actul IV se propagaseră și în culise. Riscind să fim striviți, printre decoruri, reflectoare și actori care se imbulzeau, am fugit în sală pentru a asista la ultimul tablou care, spre tot regretul nostru — din pricini tehnic-regizorale — nu s-a mai prezentat.

In loc de încheiere

... un capitol bine cunoscut :
dicțiunea ...

Cele 11 zile de creație emulație artistică au conținut atita material factic, purtător de sensuri diferite și generalizatoare, încit pe marginea Decadei se pot scrie nenumărate pagini de evocare sau de eseu; poate chiar o operă beletristică... (Aceste cuvinte, precum se vede, infirmă părerea noastră de la început.) Într-un material ca al nostru, care creionează citeva impresii, a trage concluzii e mai greu. Poate ar fi fost mai bine să mai existe citeva capitole; de pildă, unul intitulat *De ce ne e frică să ridem*, în care să se discute nu numai concepția regizorală a Teatrului de Stat din Petroșani asupra piesei *Avansarea șefului*, ci și alte interpretări regizorale grave, rigide, dar lipsite de simțul aprecierii umorului, care, uneori totuși, mai poate fi întilnit în piesele noastre.

S-ar mai putea scrie un capitol intitulat, să zicem, *Nota zero la dicțiune*, unde ar abunda exemple de bilbiială, nepunctare a replicii, lipsă de respect față de limba literară, ca și agățarea cu tot dinadinsul de anumite „replici-cirliq“ la public și frazarea lor intenționat subliniată. Dar, cum ambele probleme au mai fost ridicate în consfăturile dintre actori în zilele Decadei, să propunem și titlul unui alt capitol existent de altfel în *Munca actorului cu sine însuși*, și, desigur, și acesta binecunoscut tuturor, anume *Comunicarea*. Dintre sutele de actori care s-au perindat în aceste zile

pe scenă, puțini dintre ei s-au „înțeles“ bine cu adevărat și au comunicat sincer ceea ce aveau de spus. Cuplul Cristina Tacoi și Eliza Plopeanu (Ioana-Rarița din *Inima noastră* — Teatrul de Stat-Oradea) constituie în acest sens un exemplu fericit, armonios și... rar. Cine a văzut *Atențiune, copii!* (Teatrul de Stat-Orașul Stalin) nu va uita niciodată impresia penibilă lăsată de mișcarea automată a actorilor pe scenă, de replicile recitate repede și sec, impresie cu atit mai pregnantă cu cit în acest spectacol a trait intens, radiind în jurul său, creația Eugeniei Eftimie-Petrescu.

Uzanța cere la încheierea unui articol să fii concluziv, să desparți exemplele pozitive de cele negative și să deschizi perspective spre viitor.

Aceste citeva rinduri nu țin însă să marcheze un final. Afișul Decadei, în ape albastre, cu litere galbene, va rămâne mult timp în amintirea noastră, cu varietatea reprezentărilor pe care le deșteaptă, ca simbol al unor manifestări artistice de neuitat. ...Și ca un prolog al viitoarelor decade.

(Desene de Ci: Damadian)